

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Т. в. о. ректора Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олег ОМЕЛЬЧУК

червня 2026 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження на дисертацію **Калюжного Володимира Валерійовича** на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування від «17» червня 2026 року (протокол № 6)

ВИТЯГ

з протоколу міжкафедрального семінару Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
від «17» червня 2026 року

ПРИСУТНІ:

Щепанський Е.В., завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професор; Шевчук І.В., професорка кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професорка; Матвейчук Л.О., професорка кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професорка; Копанчук В.О., професор кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., доцент; Ковтун І.Б., перша проректорка, професорка кафедри публічного управління та адміністрування, к.держ.упр., доцентка; Требик Л.П., доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, к.держ.упр., доцентка; Терещенко Т.В., деканеса факультету управління та економіки, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, к.е.н., доцентка; Сем'янчук П.М., доцент кафедри публічного управління та адміністрування, к.е.н., доцент; Хитра О.В., доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, к.е.н., доцентка; Лалуєва Н.М., старша викладачка кафедри публічного управління та адміністрування; Юричина І.А., старша викладачка кафедри публічного управління та адміністрування; Кобилянська А.П., асистентка кафедри публічного управління та адміністрування; Захаркевич Н.П., завідувачка кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, к.е.н., доцентка; Федоришина Л.М., професорка кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, д.е.н., професорка; Іжевський П.Г., професор кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, д.е.н., професор Арзянцева Д.А., доцентка кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, к.е.н., доцентка; Корюгін А.В., доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, к.е.н., доцент; Кудельський В.Е., доцент кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, к.е.н., доцент; Галус О.О., завідувачка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцентка; Гаврік Р.О., професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцент; Владовська К.П., доцентка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, докторка філософії з права.

Усього на засіданні були присутні 6 докторів наук та 12 кандидатів наук.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

2. Рекомендація складу разової спеціалізованої вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова для захисту дисертаційного дослідження КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування.

СЛУХАЛИ:

Завідувача кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професора ЩЕПАНСЬКОГО Е. В., який повідомив присутніх про те, що КАЛЮЖНИЙ Володимир Валерійович народився 14 вересня 1985 року в м. Потсдам, Німеччина. Громадянин України.

Освіта – повна вища.

Бакалавр, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького у 2007 році, за напрямом підготовки «Право» та здобув кваліфікацію офіцера військового управління тактичного рівня. Офіцер підрозділів охорони кордону.

Спеціаліст, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова у 2010 році, за спеціальністю «Правознавство» та здобув кваліфікацію юриста.

Спеціаліст, Хмельницький інститут соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» у 2014 році, за спеціальністю «Психологія» та здобув кваліфікацію психолога.

Магістр, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького у 2024 році, за напрямом підготовки «Безпека державного кордону» та здобув кваліфікацію офіцера військового управління оперативно-тактичного рівня.

Професійний шлях:

29.07.2003 – 01.08.2003 Курсант Національної академії Прикордонних військ України імені Богдана Хмельницького.

01.08.2003 – 23.06.2007 Курсант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

23.06.2007 – 24.06.2008 Заступник начальника прикордонної застави “Подвірне” з оперативно-службової діяльності 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

24.06.2008 – 24.02.2009 Старший інспектор прикордонної служби 4 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Порубне» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

25.02.2009 – 12.07.2012 В запасі Збройних Сил України.

13.07.2012 – 21.07.2012 У розпорядженні начальника Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

21.07.2012 – 28.02.2013 Старший інспектор прикордонної служби 1 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Кельменці» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

28.02.2013 – 14.05.2013 Начальника 2 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Кельменці» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

14.05.2013 – 23.09.2014 Начальника 3 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Порубне» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

23.09.2014 – 18.09.2015 Начальника 4 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Мамалига» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

18.09.2015 – 24.12.2015 Заступник начальника 4 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Порубне» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

24.12.2015 – 23.04.2016 Начальник 3 відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби «Порубне» II категорії (тип Б) 31 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

23.04.2016 – 09.12.2016 Офіцер (оперуповноважений) 2 сектору міжрайонного оперативно-розшукового відділу (з місцем дислокації н.п. Чернівці) оперативно-розшукового управління Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

09.12.2016 – 06.05.2017 Старший офіцер (з місцем дислокації відділ прикордонної служби н.п. Преображенка) відділення внутрішньої безпеки по Херсонському прикордонному загону Окремого відділу внутрішньої безпеки по Азово-Чорноморському регіональному управлінню Державної прикордонної служби України.

06.05.2017 – 11.07.2017 У розпорядженні Голови Державної прикордонної служби України.

11.07.2017 – 09.11.2017 Старший офіцер відділення внутрішньої безпеки (з місцем дислокації н.п. Преображенка) відділу внутрішньої безпеки по Херсонському прикордонному загону Управління внутрішньої та власної безпеки «Азово-Чорноморське» Державної прикордонної служби України.

09.11.2017 – 20.11.2017 У розпорядженні начальника Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

20.11.2017 – 13.02.2019 Перший заступник начальника відділу прикордонної служби «Болград» II категорії (тип Б) 17 прикордонного загону Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

13.02.2019 – 27.02.2020 Офіцер (помічник начальника зміни) сектору оперативних чергових відділу управління службою штабу Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

27.02.2020 – 15.03.2021 Начальник відділу прикордонної служби «Тарутине» I категорії, 17 прикордонного загону Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

15.03.2021 – 20.10.2021 Начальник групи оперативних чергових відділу управління службою штабу 25 прикордонного загону Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

20.10.2021 – 27.08.2022 Начальник групи оперативних чергових відділу управління службою штабу 26 прикордонного загону Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

01.09.2022 – 25.03.2024 Слухач оперативно-тактичного факультету Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

25.03.2024 – 27.08.25 Заступник начальника штабу – начальник відділу організаційно – мобілізаційної роботи і повсякденної діяльності штабу 94 прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

27.08.25 по т.ч. Начальник групи поточних бойових дій (командного пункту) штабу 11 прикордонного загону Східного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

КАЛЮЖНИЙ Володимир Валерійович навчається в аспірантурі Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування. Здобув вищу освіту у сфері публічного управління та права. Упродовж тривалого часу проходить службу в органах Державної прикордонної служби України, що зумовило його поглиблений інтерес до наукового осмислення механізмів забезпечення прикордонної безпеки як складової системи національної безпеки держави.

Тема дисертаційного дослідження КАЛЮЖНОГО В. В. «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України» в чинній редакції затверджена рішенням вченої ради університету №9 від 31.01.2024р.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова КОПАНЧУК Володимир Олександрович.

Дисертація виконувалася в межах науково-дослідних робіт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, зокрема «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202).

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта КАЛЮЖНОГО В. В., який зазначив, що прикордонна безпека України в умовах повномасштабного збройного вторгнення і тривалої гібридної агресії набула статусу критично важливої складової загальнонаціональної безпекової системи. Водночас наявна система публічного адміністрування у цій сфері характеризується фрагментарністю нормативної бази, недостатньою міжвідомчою координацією та повільним темпом технологічної і структурної модернізації.

Це зумовило необхідність комплексного наукового дослідження, метою якого є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Для досягнення означеної мети були поставлені шість взаємопов'язаних наукових завдань, логіка яких визначила структуру дослідження та послідовність викладу його результатів.

1. Охарактеризувати сферу прикордонної безпеки України як об'єкт публічного адміністрування та виокремити її складові елементи.

Дослідження засвідчило, що прикордонна безпека є інтегрованою підсистемою національної безпеки із яскраво вираженим транзитивним характером: вона одночасно виступає елементом внутрішньої безпеки держави та проєкцією її зовнішньополітичних інтересів. Системно-структурний аналіз виявив п'ять функцій публічного адміністрування у цій сфері, представлених у таблиці 1.4 дисертації: регулятивну – через формування нормативно-правової бази прикордонного режиму; координаційну – через узгодження дій різних суб'єктів; контрольну – через моніторинг стану захищеності кордону; превентивну – через раннє виявлення та нейтралізацію загроз; і нарешті сервісну – через надання якісних адміністративних послуг при здійсненні законного транскордонного руху. Встановлено, що ефективність системи визначається трьома ключовими параметрами: якістю міжвідомчої координації, рівнем технологічного оснащення та кадровою спроможністю прикордонних органів. Об'єктне поле публічного адміністрування охоплює: державний кордон як

фізичний об'єкт, прикордонну інфраструктуру, транскордонну діяльність та міграційні потоки. Таке розуміння дозволяє розглядати прикордонну безпеку не як технічну функцію охорони лінії кордону, а як комплексну управлінську систему, інтегровану в загальну архітектуру державної безпеки.

2. Виокремити коло суб'єктів, форми і методи публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки та здійснити їх класифікацію. У межах цього завдання запропоновано триблокову модель суб'єктного складу, яка є центральним елементом наукової новизни дослідження і відображена на рисунку 2.1 дисертації.

Перший блок – центральний: Державна прикордонна служба України з її вертикальною організаційною структурою від Адміністрації до контрольно-пропускних пунктів.

Другий блок – взаємодіючі суб'єкти: Служба безпеки України, Національна поліція, Державна митна служба, Державна міграційна служба та органи місцевого самоврядування.

Третій блок – контролюючі суб'єкти: адміністративні суди, прокуратура, Уповноважений Верховної Ради з прав людини та громадські організації.

Принципова відмінність запропонованої моделі від наявних підходів полягає в тому, що вона розкриває горизонтальні зв'язки координації та взаємного контролю поряд з традиційними вертикальними ієрархічними відносинами. Саме ця горизонтальна вимірність, на наш погляд, визначає спроможність системи ефективно функціонувати в умовах міжсекторальних загроз.

Класифікацію адміністративно-правових засобів систематизовано за чотирма функціональними групами:

- регулятивні – нормативно-правові акти, правила, стандарти, регламенти;
- захисно-охоронні – прикордонний контроль, пропускний режим, заходи адміністративного примусу;
- координаційні – механізми міжвідомчої та міжнародної взаємодії;
- контрольно-наглядові – адміністративний нагляд, відомчий контроль, моніторинг, перевірки.

3. Розкрити особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері прикордонної безпеки України.

Адміністративна відповідальність розглянута як охоронний елемент цілісного адміністративно-правового механізму – і саме в цій якості вона набуває особливого наукового й практичного значення.

Встановлено, що у сфері прикордонної безпеки цей інститут виконує шість функцій: каральну, превентивну, правовідновлювальну, виховну, регулятивну та захисну. При цьому превентивна функція є пріоритетною, оскільки основним завданням прикордонного відомства є не стільки фіксація порушень після їх вчинення, скільки їх недопущення.

Виявлено специфіку складів адміністративних правопорушень у цій сфері:

- переважно формальний характер об'єктивної сторони – склад вважається завершеним з моменту вчинення діяння незалежно від настання наслідків;
- множинність суб'єктного складу – громадяни України, іноземці, особи без громадянства, юридичні особи;
- можливість застосування до іноземців спеціального стягнення у вигляді адміністративного видворення.

Ключовою науковою розробкою у межах цього завдання є адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України – шестирівнева інтегрована система, зображена на рисунку 2.1 дисертації. Механізм об'єднує: нормативно-правову основу, суб'єктів публічного адміністрування, адміністративно-правові засоби, інститут адміністративної відповідальності, об'єкти адміністративно-правового впливу та результати функціонування.

Принципова відмінність від наявних підходів полягає в тому, що запропонований механізм не розглядає окремі елементи правового регулювання ізольовано, а інтегрує

регулятивні, захисно-охоронні, координаційні та контрольні засоби у цілісну систему з чітко визначеними зворотними зв'язками.

Аналіз правозастосовчої практики виявив три системних недоліки, що знижують ефективність адміністративної відповідальності у прикордонній сфері: по-перше, недостатня диференціація санкцій залежно від характеру правопорушення; по-друге, складність виконання майнових стягнень щодо іноземців у разі їх подальшого видворення; по-третє, обмежена превентивна дія чинних санкцій щодо організаторів незаконного переправлення осіб через кордон.

4. Визначити шляхи використання зарубіжного досвіду щодо публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки

Порівняльний аналіз охопив п'ять моделей організації прикордонного адміністрування: європейську, американську, канадську, скандинавську та моделі країн Центрально-Східної Європи. Критерії порівняння включали законодавче забезпечення, організаційну структуру, рівень міжвідомчої взаємодії, прозорість і результативність.

Дослідження виявило конвергенцію базових принципів у різних національних системах: наднаціональна координація через Frontex, ризик-орієнтований підхід до розподілу ресурсів, технологічна модернізація із залученням біометрії та штучного інтелекту, забезпечення балансу між безпековими імперативами та захистом прав людини.

На підставі цього аналізу обґрунтовано гібридну адаптаційну модель, яка синтезує елементи чотирьох провідних систем:

- від європейської моделі – концепцію наднаціональної координації та інтегрованого управління кордонами як загальний фреймворк;
- від американської – ризик-орієнтований підхід і технологічні рішення у сфері цифрового прикордонного контролю;
- від канадської – баланс між вимогами безпеки та захистом прав людини, зокрема через програми довіреного перетину;
- від скандинавської – принципи відкритості, прозорості та партнерства з громадянським суспільством.

Принциповою умовою реалізації цієї моделі є не механічне копіювання зарубіжних практик, а їх критичне осмислення з урахуванням геополітичного становища України, специфіки гібридних загроз та євроінтеграційних зобов'язань держави.

5. Визначити шляхи активізації участі громадянського суспільства в публічному адмініструванні у сфері прикордонної безпеки України

Аналіз засвідчив, що попри прогресивні положення законів про національну безпеку та громадські об'єднання, чинна нормативна база не створює цілісної системи правового забезпечення громадської участі в безпековій сфері. Консультації мають переважно формальний характер, механізми залучення громадськості до стратегічного планування залишаються нерозвиненими, а доступ до управлінської інформації – обмеженим.

Запропоновано багаторівневу модель залучення громадянського суспільства, яка включає: Інституційні форми – громадські ради з чітко визначеними повноваженнями та процедурами, що виходять за межі суто дорадчих функцій; спеціалізовані експертні групи при ДПСУ; партнерські мережі для реалізації спільних проєктів у прикордонних регіонах; процедурні механізми – обов'язкові публічні консультації щодо ключових стратегічних документів; регіональні безпекові форуми у прикордонних регіонах; соціальне партнерство через грантові програми та угоди про співпрацю; цифрові інструменти – платформи електронних петицій та онлайн-консультацій; відкриті дані про діяльність прикордонних органів у межах, що не суперечать вимогам захисту інформації; інтерактивні системи зворотного зв'язку.

Ключовою умовою дієвості цієї моделі є не лише нормативне закріплення форм участі, а й запровадження системи оцінювання результативності громадської участі – тобто механізму підтвердження реального впливу громадських пропозицій на зміст управлінських рішень.

6. Сформулювати конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України

Запропоновано стратегічні напрями розвитку за трьома взаємопов'язаними векторами.

У нормативній площині обґрунтовано доцільність кодифікації законодавства через розроблення нового Закону «Про прикордонну безпеку України», покликаною: усунути колізії між чинними нормативними актами; чітко розмежувати повноваження між суб'єктами прикордонної безпеки; імплементувати стандарти інтегрованого управління кордонами відповідно до *acquis communautaire* ЄС; закріпити правові умови для публічно-приватного партнерства в інфраструктурних проектах.

В інституційному вимірі обґрунтовано трансформацію Державної прикордонної служби до сервісно-аналітичної моделі функціонування, що передбачає:

- створення спеціалізованих центрів прогнозування загроз на базі сучасних аналітичних методологій;
- формування міжвідомчих координаційних платформ з уніфікованими протоколами обміну інформацією;
- розбудову системи стратегічних комунікацій, орієнтованої на підвищення підзвітності та суспільної довіри до прикордонних органів.

В інфраструктурній площині обґрунтовано впровадження концепції «розумного кордону» на основі трьох технологічних компонентів:

- біометричних технологій ідентифікації – для підвищення точності та швидкості прикордонного контролю;
- аналітичних платформ зі штучним інтелектом – для прогностичного виявлення загроз та оптимізації розподілу ресурсів;
- єдиного інформаційного простору обміну даними між усіма суб'єктами прикордонного контролю – для подолання відомчої роз'єднаності.

На основі аналізу адміністративно-правових заходів та адміністративної відповідальності у прикордонній сфері було розроблено адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України, що являє собою складну багаторівневу систему взаємопов'язаних елементів, що функціонують у єдності для досягнення мети забезпечення недоторканності державного кордону, здійснення ефективного прикордонного контролю та протидії прикордонним правопорушенням. Запропоновано такий адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Результати дослідження характеризуються такими елементами наукової новизни.

Основні результати дослідження, що мають наукову новизну, є особистим здобутком автора та полягають у такому:

вперше:

- розроблено комплексний механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України як шестирівневу інтегровану систему, що поєднує нормативно-правову основу, суб'єктів публічного адміністрування, адміністративно-правові засоби, інститут адміністративної відповідальності, об'єкти адміністративно-правового впливу та результати функціонування;

удосконалено:

- класифікацію адміністративно-правових засобів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки шляхом їх систематизації за чотирма функціональними групами (регулятивні, захисно-охоронні, координаційні та контрольні-наглядові) з визначенням правової природи, сутнісних ознак (нормативно-обов'язковий характер, посадово-організаційна реалізація, обов'язковість виконання, юридична забезпеченість) та функціонального призначення кожної групи;

– інституційну архітектуру суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки шляхом виокремлення трьох функціональних блоків: центрального (Державна прикордонна служба України), взаємодіючих (органи сектору безпеки і оборони, митні та міграційні структури) та контролюючих (адміністративні суди, прокуратура, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, громадські організації);

– систему форм і методів партисипативного управління у сфері прикордонної безпеки через обґрунтування багаторівневої моделі залучення громадянського суспільства, яка включає інституційні форми (громадські ради, експертні групи, партнерські мережі), процедурні механізми (публічні консультації, стратегічні сесії, соціальне партнерство) та цифрові інструменти (електронні петиції, онлайн-консультації, відкриті дані);

отримали подальший розвиток:

– поняттєво-категоріальний апарат публічного адміністрування у сфері безпеки, зокрема уточнено визначення «публічного адміністрування у сфері національної безпеки» як організаційно-правової діяльності суб'єктів публічної влади та інших уповноважених інституцій щодо практичної реалізації державної політики у безпековій сфері, що здійснюється на засадах верховенства права, демократичного цивільного контролю, міжвідомчої координації та громадської участі з метою захисту національних інтересів, конституційних прав і свобод людини від внутрішніх і зовнішніх загроз через застосування адміністративних процедур, регламентів, стандартів і механізмів ресурсного забезпечення безпекової діяльності;

– змістовно-понятійна база науки «Публічне управління та адміністрування» шляхом уточнення сутності дефініцій «прикордонна безпека» як інтегрованої підсистеми національної безпеки держави, що перебуває у складній системі взаємозв'язків із воєнною, політичною, інформаційною та економічною компонентами безпекового середовища і характеризується транзитивним характером, поєднуючи функції внутрішньої безпеки та зовнішньополітичних інтересів держави; «адміністративно-правові засоби публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки» як системи нормативно закріплених способів, прийомів та інструментів владно-організаційного впливу суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини у прикордонній сфері, що реалізуються з метою захисту національних інтересів, здійснення ефективного прикордонного контролю та протидії прикордонним правопорушенням;

– концептуальні засади імплементації зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки шляхом обґрунтування гібридної адаптаційної моделі, що синтезує елементи європейської (наднаціональна координація через Frontex, інтегроване управління кордонами), американської (ризик-орієнтований підхід, цифровізація), канадської (баланс безпеки та прав людини) та скандинавської (прозорість, партнерство) моделей з урахуванням геополітичного становища України, специфіки гібридних загроз та євроінтеграційних зобов'язань держави;

– стратегічні напрями розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, що включають: кодифікацію законодавства через розроблення нового Закону «Про прикордонну безпеку України»; трансформацію Державної прикордонної служби до сервісно-аналітичної моделі функціонування зі створенням центрів прогнозування загроз та міжвідомчих координаційних платформ; впровадження концепції «розумного кордону» на основі біометричних технологій, штучного інтелекту та єдиного інформаційного простору обміну даними між усіма суб'єктами прикордонного контролю.

Результати дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування:

у законотворчій діяльності – як рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки, що підтверджено довідками про впровадження від 2 та 79 прикордонних загонів ДПСУ;

у регіональній управлінській практиці – що підтверджено довідкою Ужгородської районної ради Закарпатської області;

у навчально-методичній роботі – при викладанні дисциплін «Технології публічного управління та адміністрування» та «Державно-управлінські рішення» в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, що підтверджено актом про впровадження.

Основні положення дисертаційного дослідження апробовані на семи міжнародних наукових конференціях у містах Чернівці, Сіетл, Монреаль, Вроцлав, Хмельницький, а також на всеукраїнській конференції «Інновації та безпека: науковий дискурс».

За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, з яких 6 статей у фахових виданнях категорії «Б» у галузі публічного управління та адміністрування, всі вони є одноосібними; 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

Таким чином, у ході дисертаційного дослідження:

- встановлено багатовимірну природу прикордонної безпеки та визначено її місце в загальній системі національної безпеки держави;
- розкрито архітектуру суб'єктного складу публічного адміністрування та класифіковано його адміністративно-правові засоби;
- розроблено цілісний комплексний механізм, що інтегрує нормативні, організаційні та процесуальні компоненти в єдину систему;
- обґрунтовано гібридну адаптаційну модель імплементації зарубіжного досвіду;
- сформульовано конкретні пропозиції щодо кодифікації законодавства, трансформації ДПСУ до сервісно-аналітичної моделі та впровадження концепції «розумного кордону».

Наскрізним принципом усіх запропонованих змін є забезпечення синергії між оперативною ефективністю, дотриманням прав людини та стратегічною орієнтацією на євроатлантичну інтеграцію, що в сукупності формує підґрунтя для якісного підвищення спроможності держави протидіяти сучасним і перспективним загрозам.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспіранта КАЛЮЖНОГО В. В. такі питання:

Завідувача кафедри публічного управління та адміністрування, доктора наук з державного управління, професора ЩЕПАНСЬКОГО Е.В.: Які практичні механізми взаємодії між ДПСУ та іншими органами сектору безпеки і оборони ви пропонуєте вдосконалити передусім? Ваша робота охоплює питання інституту адміністративної відповідальності у прикордонній сфері. Чому ви обрали саме цей кут зору, і якими є ключові вади чинного законодавства, які ви виявили?

Відповідь: Дякую за запитання. Практика свідчить, що найгострішою проблемою є недостатній рівень оперативного обміну інформацією між ДПСУ, СБУ, Нацполіцією та Державною митною службою. Наразі взаємодія здійснюється здебільшого у ручному режимі, через надсилання паперових запитів або телефонні контакти, що суттєво знижує оперативність реагування на транскордонні загрози. У своєму дослідженні я пропоную запровадити єдину міжвідомчу цифрову платформу обміну даними в режимі реального часу, аналогічну до EUROSUR в ЄС, та встановити чіткі процедурні протоколи для стандартних і кризових ситуацій. Окрема увага приділяється необхідності правового закріплення статусу та повноважень регіональних координаторів прикордонної безпеки, що дозволить подолати функціональну роздробленість між відомствами на місцях.

Щодо другого запитання, то адміністративна відповідальність у прикордонній сфері є надзвичайно важливим, але недостатньо дослідженим питанням. На практиці я стикався з ситуаціями, коли навіть грубі порушення прикордонного режиму не тягнули адекватних правових наслідків через недосконалість законодавства. Аналіз виявив кілька системних проблем: по-перше, відсутня належна диференціація відповідальності залежно від характеру правопорушення та суб'єктного складу – норми, що регулюють відповідальність громадян України та іноземців, подекуди фактично ідентичні, хоча реальна небезпека цих

дій кардинально різниться. По-друге, виконання майнових стягнень щодо іноземців є вкрай ускладненим через відсутність ефективних механізмів примусового виконання. По-третє, санкції щодо організаторів незаконного переправлення осіб через кордон мають обмежену превентивну дію. Я пропоную кодифікацію адміністративно-деліктного законодавства у прикордонній сфері, чіткий розподіл компетенції між органами провадження та запровадження більш диференційованих санкцій.

Професорки кафедри публічного управління та адміністрування, докторки наук з державного управління, професорки МАТВІЙЧУК Л.О.: У вашій роботі запропоновано гібридну адаптаційну модель для України. Поясніть, будь ласка, чим вона принципово відрізняється від простого запозичення окремих елементів зарубіжного досвіду?

Відповідь: Дякую за важливе запитання. Саме в цьому і полягає ключова проблема, якої прагну уникнути: механічне копіювання інституційних рішень без аналізу їхньої функціональної логіки призводить до «фасадних» структур, нездатних виконувати покладені завдання. Гібридна адаптаційна модель, яку я пропоную, ґрунтується на синтезі чотирьох провідних систем з урахуванням специфіки українського контексту. Від Frontex та ЄС запозичується концептуальний фреймворк – принцип інтегрованого управління кордонами (IBM) і чотирирівнева модель контролю. Від американської системи – ризик-орієнтований підхід та технологічні рішення в частині, реалістичній для фінансових можливостей України. Від канадської системи – баланс між безпекою та правами людини, що є надзвичайно важливим в умовах воєнного стану. Від скандинавських країн – принципи прозорості, партнерства між державою і громадянським суспільством. Принципова відмінність полягає в тому, що модель враховує специфіку гібридних загроз, геополітичне положення України та необхідність поєднання військово-оборонного компонента з євростандартами дотримання прав людини – що є унікальним завданням, якого не мають жодна з аналізованих країн у такому поєднанні.

Професорки кафедри публічного управління та адміністрування, докторки наук з державного управління, професорки ШЕВЧУК І.В.: Ви обґрунтовуєте доцільність прийняття нового закону «Про прикордонну безпеку України». Чому чинне законодавство є недостатнім і які конкретні колізії ви виявили?

Відповідь: Дякую за запитання. Чинна нормативно-правова база у сфері прикордонної безпеки характеризується фрагментарністю та суперечливістю: Закон України «Про державний кордон України» і Закон «Про Державну прикордонну службу України» містять норми, що подекуди суперечать одне одному, зокрема щодо меж компетенції ДПСУ у виключній економічній зоні. Відсутнє законодавче закріплення принципів інтегрованого управління кордонами – ключової концепції, на якій будується вся система прикордонного адміністрування в ЄС. Нечіткою є норма про співвідношення цивільного та військового компонентів у структурі ДПСУ. Законодавчі ініціативи часто випереджають можливості їхнього практичного застосування. Запропонований мною рамковий Закон «Про прикордонну безпеку України» має усунути ці колізії, закріпити чіткий розподіл повноважень між суб'єктами та імплементувати стандарти IBM відповідно до *acquis communautaire* ЄС. Паралельно пропонується прийняти Кодекс прикордонного контролю як операційний акт, що регулює уніфіковані процедури контролю, права осіб та правову базу для застосування технологій штучного інтелекту.

Доцентки кафедри, кандидатки наук з державного управління, доцентки ТРЕБИК Л. П.: Ви пропонуєте концепцію «розумного кордону». Наскільки реалістичним є її впровадження в умовах воєнного стану та обмежених ресурсів?

Відповідь: Дякую за запитання. Дійсно, реалістичність є ключовим критерієм будь-яких управлінських пропозицій. Концепція «розумного кордону» (Smart Border) не є утопічним проектом – вона вже успішно реалізована в Естонії, Фінляндії та інших країнах,

що межують з Росією і мали аналогічні безпекові виклики. Важливо, що впровадження може здійснюватися поетапно і вибірково – не обов'язково одночасно на всьому периметрі кордону. У першу чергу технологічна модернізація має охопити ті пункти пропуску, де зосереджено найбільший легальний трафік, – на кордонах з країнами ЄС. Це принесе подвійний ефект: пришвидшить законне переміщення і вивільнить ресурси для посилення охорони небезпечних ділянок. Існує значний потенціал міжнародної технічної допомоги – і Frontex, і НАТО, і двосторонні партнерства з Польщею, країнами Балтії мають відповідні програми підтримки. Воєнний стан не є перешкодою, а навпаки – стимулом, оскільки виявив критичні вразливості системи контролю кордонів, які в мирний час залишалися непомітними.

Докторки філософії з права, доцентки кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права ВЛАДОВСЬКОЇ К. П.: Ваша модель залучення громадянського суспільства до прикордонної безпеки передбачає відкритий доступ до певної інформації. Як ви пропонуєте збалансувати принцип прозорості з вимогами захисту державної таємниці?

Відповідь: Дякую за надзвичайно важливе запитання. Це один із ключових концептуальних викликів, з яким я стикнувся під час дослідження. Баланс між прозорістю та безпекою є не взаємовиключним, а взаємодоповнюючим завданням. Я пропоную три рівні доступу до інформації. Перший – публічний рівень: звіти про загальну динаміку прикордонних порушень без оперативної деталізації, статистика адміністративних послуг, інформація про доступність пунктів пропуску. Це не становить загрози, але дає громадськості дані для оцінки ефективності. Другий – консультативний рівень: аналітичні матеріали стратегічного характеру для громадських рад і наукових установ, що не містять відомостей про оперативні заходи та особовий склад. Третій – закритий рівень: власне оперативна інформація, що залишається суворо конфіденційною. Міжнародна практика підтверджує, що така диференціація ефективна: наприклад, Frontex публікує детальні аналітичні звіти про тенденції нелегальної міграції та рівні загроз без розкриття оперативних даних конкретних операцій.

Професора кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, доктора економічних наук, професора ІЖЕВСЬКОГО П. Г.: Уточніть, будь ласка, яка методологія лежить в основі аналізу ефективності різних моделей прикордонного адміністрування, що ви проводили? На яких критеріях ґрунтуються ваші порівняльні оцінки?

Відповідь: Дякую за методологічне запитання. Компаративний аналіз систем прикордонного адміністрування здійснювався за системою критеріїв, що охоплює чотири виміри. Перший вимір – інституційна ефективність: чіткість розподілу повноважень між суб'єктами, рівень міжвідомчої координації, наявність механізмів підзвітності. Другий вимір – операційна результативність: показники виявлення та протидії транскордонним загрозам, час реагування на інциденти, рівень контрабанди та незаконної міграції. Третій вимір – дотримання прав людини: стандарти поведінки з особами на кордоні, процесуальні гарантії, наявність механізмів оскарження рішень. Четвертий вимір – інноваційність та адаптивність: рівень цифровізації, здатність до оперативної перебудови у відповідь на нові загрози. Оцінка здійснювалася на основі документального аналізу нормативно-правових актів відповідних країн, звітів FRONTEX, EUBAM, ОБСЄ та НАТО, а також наукових публікацій у сфері прикордонного адміністрування.

Завідувачки кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, кандидати економічних наук, доцентки ЗАХАРКЕВИЧ Н. П.: Які практичні рекомендації щодо підготовки персоналу ДПСУ ви пропонуєте в контексті переходу до сервісно-аналітичної моделі функціонування?

Відповідь: Дякую за запитання. Кадрова компетентність є, мабуть, найважливішим чинником успіху будь-яких інституційних перетворень. Перехід до сервісно-аналітичної моделі вимагає суттєвого переорієнтування системи підготовки прикордонників. По-перше, необхідно розширити аналітичну складову освітніх програм – навчити персонал не просто фіксувати факти, а аналізувати закономірності, прогнозувати ризики та формувати аналітичні продукти. По-друге, запровадити обов'язкові модулі з права ЄС, стандартів поведінки з особами на кордоні та етики публічної служби. По-третє, системно налагодити стажування в органах прикордонного контролю країн ЄС – особливо Польщі, Фінляндії та країн Балтії, що мають аналогічне безпекове середовище. Я також пропоную концептуально розглянути питання створення спеціалізованого університету прикордонної служби за зразком академій Фінляндії та Німеччини, де поєднувалося б практично орієнтоване навчання з науково-дослідною діяльністю у сфері прикордонної безпеки. Це дало б можливість готувати управлінців нового покоління, що мислять у категоріях системного публічного адміністрування, а не лише виконання оперативних завдань.

Завідувачки кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидатки юридичних наук, доцентки ГАЛУС О. О. : Які захисно-охоронні засоби публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки визначені в дисертації та які особливості їх застосування в умовах воєнного стану? Чи змінився їх обсяг і зміст у зв'язку з повномасштабним вторгненням?

Відповідь: Дякую за змістовне запитання. У дисертації захисно-охоронні засоби виділено як окрему функціональну групу в авторській класифікації адміністративно-правових засобів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки. До цієї групи належать: прикордонний контроль як комплекс заходів, спрямованих на недопущення незаконного переміщення через кордон осіб, транспортних засобів і вантажів; пропускний режим, що встановлює порядок організації руху через кордон, визначає пункти пропуску та режим їх роботи; обмеження – заборони або умови здійснення певних дій у прикордонній зоні, у тому числі тимчасові; заходи адміністративного примусу – затримання правопорушників, особистий огляд та огляд речей, огляд транспортних засобів; застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї – як виключні заходи за вичерпним переліком підстав.

Стосовно особливостей застосування цих засобів в умовах правового режиму воєнного стану слід зазначити таке. В дисертації констатується, що повномасштабне вторгнення Російської Федерації у лютому 2022 року стало безпрецедентним викликом для всієї системи національної безпеки: функції ДПСУ трансформувалися, охопивши участь у відбитті збройної агресії, оборону кордону в умовах активних бойових дій, забезпечення контрольованого в'їзду та виїзду, протидію диверсійно-розвідувальним групам противника.

В умовах воєнного стану обсяг і зміст захисно-охоронних засобів змінився суттєво. Відбулося розширення підстав для застосування примусових заходів – кола осіб, щодо яких може застосовуватися затримання, огляд та перевірка. Запроваджено більш жорсткі обмеження пропускового режиму: в'їзд на тимчасово окуповані території набув окремого правового регулювання (стаття 202 КУпАП). Тимчасові обмеження на перетин кордону для окремих категорій осіб – зокрема, щодо чоловіків призовного віку – набули характеру систематичного інструменту. Прикордонний контроль суттєво посилюється у вимірі взаємодії з органами СБУ, Збройними Силами та Національною поліцією в межах спільних оперативних груп.

Досвід повномасштабної війни, як зазначається в дисертації, засвідчив неефективність класичних бюрократичних моделей управління прикордонною сферою за умов асиметричних загроз. Поєднання військового тиску, кібератак, маніпулювання міграційними потоками та використання транскордонної організованої злочинності вимагає переходу від вертикально інтегрованих моделей до горизонтальних мережових структур. Саме тому в дисертації обґрунтовується необхідність адаптації захисно-

охоронних засобів до умов гібридної загрози, де традиційні інструменти розроблялися для мирного часу і не повністю відповідають новим реаліям.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидата юридичних наук, доцента ГАВРІКА Р. О. Чи змінилися підходи у публічному адмініструванні безпекової сфери держав-членів ЄС та НАТО у зв'язку із загрозами, викликаними російсько-українською війною?

Відповідь: Дякую за запитання. Це питання є надзвичайно актуальним, оскільки стосується реального переформатування системи безпеки всього євроатлантичного простору.

В дисертації встановлено, що з початку повномасштабного вторгнення в практиці держав-членів ЄС та НАТО чітко простежується кілька принципових змін у підходах до публічного адміністрування безпекової сфери.

По-перше, відбулося суттєве нарощування технологічних та людських ресурсів прикордонного контролю. Польща – держава з найдовшим сухопутним зовнішнім кордоном ЄС – додатково інвестувала в технологічну модернізацію та підрозділи швидкого реагування. Балтійські держави – Литва та Латвія – значно посилили регіональні центри координації на північно-східному фланзі ЄС, що є реакцією саме на загрозу з боку Росії та Білорусі.

По-друге, Frontex суттєво розширив свій оперативний мандат. Агентство еволюціонувало від координаційного центру до повноцінного оперативного органу з власним постійним контингентом до 10 тисяч осіб. Система Євросур та спільні аналітичні центри були переорієнтовані на моніторинг потоків, пов'язаних із збройним конфліктом в Україні.

По-третє, міграційний вимір безпекової політики зазнав якісних змін. Масштабний вимушений виїзд українських громадян до країн ЄС поставив перед адміністраціями держав-членів нові управлінські виклики, пов'язані з необхідністю балансування між безпековим контролем та гуманітарними зобов'язаннями.

По-четверте, на рівні НАТО активізувалася програма розвитку спроможностей держав-партнерів, у тому числі України. Трастові фонди та Програма розширених можливостей партнерства зосереджуються на протидії тероризму, контролі за стратегічними матеріалами та безпеці критичної інфраструктури.

В дисертації наголошується, що для України ключовим висновком із цих змін є підтвердження правильності стратегічного курсу на євроатлантичну інтеграцію та необхідність прискорення гармонізації з *acquis communautaire* ЄС у сфері прикордонного контролю.

Професорки кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, докторки економічних наук, професорки ФЕДОРИШИНОЇ Л.М.: У чому полягають повноваження органів місцевого самоврядування у сфері прикордонної безпеки в умовах воєнного стану? Чи є особливості у разі, коли їх повноваження виконує військова адміністрація?

Відповідь: Дякую за запитання. Питання є дуже важливим і практично значущим з огляду на те, що в дисертації органи місцевого самоврядування віднесено до блоку взаємодіючих суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки.

В дисертації встановлено, що координація з місцевими органами влади стосується забезпечення режиму прикордонної території, інформування населення та залучення місцевих ресурсів для виконання завдань охорони кордону. Місцеві органи виконавчої влади інтегровані у систему публічного адміністрування через реалізацію повноважень у сферах цивільного захисту, мобілізаційної підготовки та забезпечення громадського порядку на регіональному рівні.

Змістовно повноваження органів місцевого самоврядування у сфері прикордонної безпеки охоплюють кілька напрямів. Перший – соціально-економічна підтримка

прикордонних громад, що безпосередньо впливає на рівень безпекової свідомості населення та готовності співпрацювати з прикордонними органами. Другий – участь у системі цивільного захисту та мобілізаційної підготовки, що набуло особливого значення в умовах воєнного стану. Третій – сприяння органам охорони державного кордону через надання приміщень, залучення технічних ресурсів та організацію взаємодії з місцевими громадами. Четвертий – участь у формуванні безпекової культури населення через відповідні комунікаційні ініціативи.

Щодо особливостей у разі виконання повноважень органів місцевого самоврядування відповідними військовими адміністраціями слід зазначити таке. В дисертації констатується, що досвід повномасштабної війни продемонстрував необхідність децентралізації прийняття рішень та посилення оперативної автономії регіональних підрозділів. Військові адміністрації, що прийшли на зміну органам місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, концентрують у своїх руках як цивільні, так і частину оборонно-безпекових функцій, що об'єктивно усуває традиційний розрив між цивільним і силовим компонентами управління на місцевому рівні.

Водночас в дисертації відзначається, що виявилися системні проблеми координації та дублювання повноважень. Запровадження військових адміністрацій без одночасного чіткого нормативного визначення їх функцій у сфері прикордонної безпеки та механізмів взаємодії з ДПСУ породжує ризики розриву усталених горизонтальних зв'язків координації. Саме тому в дисертації обґрунтовується необхідність чіткого законодавчого розмежування компетенцій усіх суб'єктів, включно з органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями, у новому Законі «Про прикордонну безпеку України».

Першої проректорка, професорки кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатки наук з державного управління, доцентки КОВТУН І.Б. Які саме зміни слід передбачити у новому Законі «Про прикордонну безпеку України» та які колізії у існуючих нормах потребують вирішення?

Відповідь: Дякую за це питання, оскільки воно стосується однієї з ключових практичних рекомендацій дисертаційного дослідження.

В дисертації обґрунтовано, що кодифікація законодавства через розроблення нового Закону «Про прикордонну безпеку України» є першочерговим стратегічним напрямом вдосконалення нормативної бази. Потреба в такому законі зумовлена кількома системними вадами чинного регулювання.

Серед існуючих колізій і прогалин, що потребують вирішення, в дисертації виокремлено такі. По-перше, фрагментарність і розпорошеність норм між різними законодавчими актами – Законом «Про державний кордон України», Законом «Про Державну прикордонну службу України», Законом «Про національну безпеку України», КУпАП, КК та численними підзаконними актами – породжує суперечності та прогалини у регулюванні. По-друге, нечіткість розмежування повноважень між ДПСУ, СБУ, Національною поліцією, Державною митною службою та органами місцевого самоврядування призводить до дублювання функцій. По-третє, недостатня адаптованість базового закону про ДПСУ від 2003 року до сучасних реалій гібридних загроз і вимог євроінтеграції. По-четверте, відсутність у чинному законодавстві чітких процедурних механізмів громадської участі та підзвітності органів прикордонної безпеки.

Щодо змісту нового закону в дисертації пропонується закріпити такі ключові положення. Перше – концептуальне закріплення інтегрованої моделі прикордонного менеджменту з чотирирівневою системою контролю, гармонізованою з *acquis communautaire* ЄС (це сукупність усього правового доробку Європейського Союзу, який є обов'язковим для всіх держав-членів і кандидатів на вступ). Друге – чіткий розподіл повноважень між усіма суб'єктами з визначенням механізмів міжвідомчої координації та протоколів ескалації в кризових ситуаціях. Третє – правові умови для впровадження концепції «розумного кордону» – нормативне закріплення підстав застосування

біометричних технологій, штучного інтелекту та аналітичних платформ із дотриманням вимог захисту персональних даних. Четверте – інституціоналізація громадської участі: акредитація громадських організацій для моніторингу, консультативні ради з чіткими повноваженнями, процедури публічних консультацій при прийнятті стратегічних рішень. П'яте – система індикаторів ефективності прикордонного адміністрування, яка поєднує кількісні та якісні показники і є основою для публічної звітності. Шосте – нормативне закріплення правових підстав для публічно-приватного партнерства в інфраструктурних проєктах без загрози для об'єктів критичної інфраструктури. Сьоме – спеціальні норми щодо функціонування системи в умовах правового режиму воєнного стану, які усувають нинішню невизначеність щодо обсягу та меж застосування захисно-охоронних засобів у надзвичайних умовах.

Таким чином, новий закон має стати не лише кодифікаційним, а й концептуально трансформуючим документом, що закріпить перехід від реактивної до проактивної моделі прикордонного адміністрування.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок **наукового керівника** доктора наук з державного управління, доцента, професора кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова КОПАНЧУКА Володимира Олександровича.

У висновку наукового керівника зазначено, що актуальність теми дослідження обумовлена тим, що забезпечення прикордонної безпеки є однією з ключових функцій сучасної демократичної держави. В умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України прикордонна безпека набула якісно нового виміру: трансформувалися функції ДПСУ, суттєво ускладнився характер транскордонних загроз, зросли вимоги до публічного адміністрування у цій сфері. Водночас євроінтеграційний вектор розвитку держави вимагає приведення системи управління прикордонною сферою у відповідність до стандартів ЄС та НАТО.

Метою дисертаційної роботи є обґрунтування науково-теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки як складової національної безпеки України. Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері прикордонної безпеки України, що виникають у процесі здійснення публічного адміністрування, а предметом – публічне адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо обґрунтування теоретичних засад і практичних рекомендацій удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Автором уперше розроблено комплексний механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України як шестирівневу інтегровану систему. Удосконалено та набули подальшого розвитку положення щодо класифікації адміністративно-правових засобів; інституційної архітектури суб'єктів публічного адміністрування; системи форм і методів партисипативного управління; поняттєво-категоріального апарату публічного адміністрування у сфері безпеки; концептуальних засад імплементації зарубіжного досвіду; стратегічних напрямів розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази у цій сфері.

У результаті проведеного дослідження сформульовано наукові положення і висновки, частина з яких є новими, а решта поглиблює уявлення про досліджувану проблему.

Дисертація КАЛЮЖНОГО В. В. є завершеним, самостійним, цілісним науковим дослідженням, під час роботи над яким здобувач проявив себе як здібний і наполегливий науковець, здатний самостійно ставити й вирішувати складні наукові та практичні завдання, спираючись на допомогу наукового керівника лише у принципових моментах. Дослідження автора базувалися на досягненнях вітчизняних та зарубіжних науковців з

визначеної проблеми. Здобувач показав вміння творчо працювати з літературою, проаналізувавши значну кількість інформаційних джерел, міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, матеріалів міжнародних організацій (Frontex, EUBAM, НАТО, ОБСЄ).

Результати дослідження в процесі написання дисертації публікувалися у наукових фахових виданнях України та доповідалися на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях.

Досліднику КАЛЮЖНОМУ В.В. властиві наполегливість, відповідальність, прагнення до саморозвитку та професійного вдосконалення, доброчесність, а також уміння ефективно застосовувати сучасні загальнонаукові й прикладні методи дослідження. Сукупність цих якостей дала змогу підготувати цілісну, логічно вибудовану наукову працю, цінність якої полягає в обґрунтованості науково-практичних висновків і рекомендацій з удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційної роботи.

Рецензент – *професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент Гаврік Р.О.*, відзначив, що дисертаційне дослідження є актуальним зважаючи на сучасний етап державотворення в Україні позначений глибокими трансформаційними процесами, що відбуваються на тлі безпрецедентних викликів національній безпеці. Після початку російсько-української війни, анексії Криму, гібридної війни у окремих районах Донецької та Луганської областей, а надалі – й повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, збільшення у зв'язку із цих міграційних потоків як з окупованих територій, зони бойових дій та регіонів, наближених до них, так і з території України за її межі, удосконалення існуючого організаційно-правового та інституційного механізму забезпечення національної безпеки України, в тому числі прикордонної безпеки набуває ще більшої актуальності та значення. В цих умовах ефективне здійснення своїх повноважень органами Державної прикордонної служби України, іншими складовими сектору безпеки і оборони України, органів, що забезпечують інші види державного контролю, крім прикордонного, при в'їзді/виїзді на територію України / з території України, переміщенні товарів, транспортних засобів через митний кордон України, ключовим елементом забезпечення суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки України в цілому. Кожен із зазначених суб'єктів має власну компетенцію, реалізує специфічні функції та застосовує притаманні йому форми і методи діяльності, що в сукупності має забезпечувати комплексний вплив на стан забезпечення національної, в тому числі прикордонної безпеки України. Саме тому ключовою проблемою функціонування всього механізму публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки в Україні стає налагодження ефективної міжвідомчої координації та взаємодії, удосконалення нормативно-правової бази, яким урегульовується така координація та взаємодія, розвиток інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, удосконалення переліку застосування суб'єктами сектору безпеки і оборони відповідних адміністративно-правових засобів. Враховуючи вище викладене, тематика механізмів забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України є актуальною та своєчасною.

З огляду на вказані аргументи є всі підстави погодитися із вибором теми дисертації як безумовно актуальної як для науки публічного управління та адміністрування, так і з практичного боку – в освітньому процесі, а також для підготовки та удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють засади забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України, інституційних та інфраструктурних елементів механізму забезпечення прикордонної безпеки.

Тема дисертаційного дослідження виконуватиметься відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління імені Леоніда Юзькова зокрема «Управлінські та

правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202).

Аналіз рецензованих анотації, тексту дисертації та змісту публікацій Калюжного Володимира Валерійовича дозволяє зробити висновок про наукову обґрунтованість та достовірність наукових результатів, які були отримані в результаті дисертаційного дослідження. Усі положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими та базуються на теоретичних положеннях, актуальній та чинній нормативно-правовій базі.

Результати дослідження відповідають поставленій меті та завданням. Підтверджено вміння дисертанта обирати відповідні методи наукового пізнання та релевантно їх застосовувати. Автором використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, які дозволили досягти визначеної мети та завдань дисертаційного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є одним із перших досліджень, у якому за допомогою використання сучасних методів наукового пізнання, аналізу зарубіжного й національного законодавства та практики його застосування проведено науково-теоретичне обґрунтування механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України, а також розробку на цій основі практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

Позитивно можемо відзначити розроблення автором адміністративно-правового механізму публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України як шестирівневої інтегрованої системи, що поєднує нормативно-правову основу, суб'єктів публічного адміністрування, адміністративно-правові засоби, інститут адміністративної відповідальності, об'єкти адміністративно-правового впливу та результати функціонування. На відміну від наявних підходів, що розглядають окремі елементи правового регулювання прикордонної сфери, запропонований механізм інтегрує регулятивні, захисно-охоронні, координаційні та контрольно-наглядові засоби у цілісну систему з чітко визначеними зворотними зв'язками, що дозволяє забезпечити баланс між безпековими імперативами та дотриманням прав людини в умовах євроінтеграції та гібридних загроз.

Науковий інтерес, особливо в адміністративно-правовому та адміністративно-процесуальному контексті мають виділена дисертантом авторська класифікація адміністративно-правових засобів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, а також зміст інституційної архітектури суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки, а саме її розгляд як системи центральних, взаємодіючого та контролюючих суб'єктів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки.

Дисертація має велике теоретичне значення для науки публічного управління та адміністрування, зважаючи на те, що автор виділяє в дисертації власні підходи до визначення понять «публічне адміністрування у сфері національної безпеки», «прикордонна безпека», «адміністративно-правові засоби публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки». Позитивно можемо відзначити й дослідження зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, розробка автором цілого ряду теоретичного матеріалу, в тому числі аналізу теоретико-методологічних підходів у здійсненні публічного управління, суб'єктів публічного управління, ознак і принципів публічного адміністрування у сфері національної безпеки України, поняття та змісту функцій публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, моделей публічного управління у сфері безпеки, принципів компаративного аналізу у сфері прикордонної безпеки, поняття та основних характеристик зарубіжних моделей публічного

адміністрування прикордонної безпеки.

Дослідження Калюжного Володимира Валерійовича, окрім наукового значення, має й практичну цінність. Так, до тексту дисертаційної роботи додано Акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність 2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно Антикорупційної програми у Державній прикордонній службі України на 2023-2025 роки; 79 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно наказу Голови Адміністрації Державної прикордонної служби України від 31.01.2025 №36 «Про затвердження основних комунікаційних напрямів Державної прикордонної служби України на 2025-2027 роки»; Ужгородської районної ради Закарпатської області в «Програмі фінансової підтримки та ресурсного забезпечення діяльності Ужгородської районної ради на 2024-2025 роки»; Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова в освітньому процесі під час викладання навчальної дисципліни «Технології публічного управління та адміністрування» та «Державно-управлінські рішення». Автор виділяє низку пропозицій щодо вдосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, які також мають важливе прикладне значення.

Результати дослідження відображено в шести наукових статтях, опублікованих в наукових фахових виданнях зі спеціальності Публічне управління та адміністрування, визнаних МОН України, таких як: «Суспільство та національні інтереси», «Національні інтереси України», «Держава та регіони. Серія Публічне управління та адміністрування», «Суспільство та національні інтереси», «Успіхи і досягнення в науці» (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»), Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування», а також у п'яти тезах доповідей, опублікованих на науково-практичних конференціях як проведених Хмельницьким університетом управління та права імені Леоніда Юзькова, так і на конференціях, проведених іншими закладами вищої освіти. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що автором у повній мірі розкрито основний зміст дисертації, обґрунтовано отримані наукові результати відповідно до мети (поставленого завдання) та висновків, а апробація матеріалів дисертації є належною.

Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40.

Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності.

Вступ містить всі складові, рекомендовані чинним законодавством України, зокрема: обґрунтування актуальності теми та проблематики дисертації; значення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; формулювання мети, завдань дослідження; визначення об'єкту, предмету та методів дослідження; визначення науково-теоретичного підґрунтя для написання дисертації та нормативну базу наукового дослідження; окреслення практичного значення висновків та положень дисертації; перелік наукових конференцій, де були апробовані основні положення роботи; надання відомостей щодо публікацій здобувача за матеріалами дисертації.

Висновки сформульовані дисертантом чітко і у повній мірі розкривають поставлені у роботі завдання дослідження.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про те, що дисертація Калюжного Володимира Валерійовича є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому піднята та описана проблематика механізмів державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в Україні. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими.

Ознайомившись з дисертацією Калюжного Володимира Валерійовича на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», зазначимо, що порушень академічної доброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело. Весь текст оформлено належним чином, а сама дисертація є самостійною та оригінальною науковою роботою.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Калюжного Володимира Валерійовича на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», слід вказати на окремі дискусійні моменти, зокрема:

1. У дисертації, а саме на с. 23 дисертації (п. 2 розділу «отримали подальший розвиток» наукової новизни) зазначається на імplementації зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки шляхом обґрунтуванні гібридної адаптаційної моделі, що синтезує елементи європейської (наднаціональна координація через Frontex, інтегроване управління кордонами), американської (ризик-орієнтований підхід, цифровізація), канадської (баланс безпеки та прав людини) та скандинавської (прозорість, партнерство) моделей з урахуванням геополітичного становища України, специфіки гібридних загроз та євроінтеграційних зобов'язань держави. В той же час, автор не визначає які саме зміни у законодавстві порівняно із сучасним станом правового елементу механізму забезпечення прикордонної безпеки необхідні для імplementації відповідної гібридної адаптаційної моделі. Також пояснення потребує в чому саме полягає гібридність пропонованої автором моделі механізму забезпечення прикордонної безпеки.

2. Автор виділяє окремі напрямки розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, що включають, в тому числі такий напрямок, як кодифікація законодавства через розроблення нового Закону «Про прикордонну безпеку України», що консолідує розрізнені норми та запроваджує інтегровану модель управління кордонами. В той же час, в дисертації не уточнюється які саме зміни слід передбачити у новому Законі «Про прикордонну безпеку», а також які саме колізії у існуючих нормах законодавства про прикордонну безпеку потребують вирішення. З іншого боку, на с. 168 дисертації дисертант вказує на необхідності прийняття Кодексу прикордонного контролю, який би систематизував розрізнені норми та усунув правові колізії, необхідності розмежування повноважень між Державною прикордонною службою, Національною поліцією, СБУ та іншими суб'єктами забезпечення прикордонної безпеки на законодавчому рівні, регламентації процедури міжвідомчої координації, обміну інформацією та спільного прийняття рішень у кризових ситуаціях. Також на с. 194 дисертації зазначається на необхідності імplementації положень Шенгенського кодексу про кордони, регламентів Європейського парламенту та Ради щодо функціонування інформаційних систем та управління міграційними потоками. Авторіві доцільно пояснити, які саме зміни нормативної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки він пропонує внести через прийняття Кодексу прикордонного контролю, а які через прийняття Закону України «Про прикордонну безпеку», оскільки зі змісту дисертації це простежується недостатньо чітко.

Разом з тим, вказані вище зауваження та дискусійні питання не є принциповими, тому не знижують наукової цінності дослідження та його практичне значення та не впливають на загальне позитивне враження від роботи Калюжного Володимира Валерійовича.

Дисертаційне дослідження Володимира Валерійовича КАЛЮЖНОГО на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій вирішено важливе завдання для науки публічного управління та адміністрування з удосконалення механізмів забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України, а його автор – Володимир Валерійович КАЛЮЖНИЙ заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Рецензент – професорка кафедри публічного управління та адміністрування докторка наук з державного управління, професорка ШЕВЧУК І. В. зазначила, що зумовлена радикальною трансформацією геополітичного простору, триваючою військовою агресією проти України та критичною потребою в захисті державного суверенітету і територіальної цілісності. Державний кордон перестав бути просто адміністративно-географічною межею – сьогодні це пріоритет сфери національної безпеки, що потребує переосмислення традиційних підходів до охорони державного кордону України. Повномасштабна війна з Російською Федерацією докорінно змінила роль Державної прикордонної служби України (ДПСУ). Окрім класичних правоохоронних та фіскальних функцій, прикордонні підрозділи стали безпосередніми учасниками бойових дій. Дослідження механізмів їхнього функціонування в умовах воєнного стану є життєво необхідним для підвищення обороноздатності країни. Динамічна зміна безпекової ситуації потребує удосконалення механізмів публічного адміністрування з метою своєчасного реагування на правопорушення у прикордонній сфері. Існує очевидна наукова та практична потреба в усуненні колізій і прогалин у законодавстві, які регламентують дії прикордонних підрозділів і взаємодію ДПСУ з іншими органами Сил оборони України.

Тема дисертаційного дослідження виконуватиметься відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління імені Леоніда Юзькова зокрема «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202).

Комплексне вивчення рукопису дисертації та наукових праць Калюжного Володимира Валерійовича підтверджує високий рівень вірогідності та наукової зрілості представлених результатів. Сформульовані автором тези, узагальнення та практичні рекомендації є глибоко аргументованими, оскільки спираються на фундаментальний теоретичний базис і сучасне профільне законодавство. Отримані висновки повністю корелюють із визначеною метою та завданнями роботи. Дослідник продемонстрував здатність безпомилково визначати та ефективно впроваджувати методологічний інструментарій. Поєднання загальнонаукових та специфічних юридичних методів дозволило автору всебічно розкрити предмет дослідження та досягти намічених наукових орієнтирів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що воно є однією з перших праць, де на основі сучасного методологічного інструментарію, компаративного аналізу вітчизняного й іноземного законодавства та правозастосовної практики теоретично обґрунтовано механізми публічного адміністрування прикордонної безпеки України та сформульовано рекомендації щодо їх модернізації.

Теоретична цінність дисертації для науки публічного управління зумовлена авторським баченням дефініцій «публічне адміністрування у сфері національної безпеки», «прикордонна безпека» та її «адміністративно-правові засоби». Особливої уваги заслуговує глибокий аналіз зарубіжного досвіду та розробка теоретичного базису, що охоплює

методологічні підходи, суб'єктний склад, принципи й функції адміністрування, а також класифікацію моделей управління безпекою кордонів.

Дослідження Калюжного Володимира Валерійовича має й практичну цінність, оскільки окремі положення дисертації було імplementовано у діяльність відомчих органів та закладів вищої освіти, зокрема Акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність 2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно Антикорупційної програми у Державній прикордонній службі України на 2023-2025 роки; 79 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно наказу Голови Адміністрації Державної прикордонної служби України від 31.01.2025 №36 «Про затвердження основних комунікаційних напрямів Державної прикордонної служби України на 2025-2027 роки»; Ужгородської районної ради Закарпатської області в «Програмі фінансової підтримки та ресурсного забезпечення діяльності Ужгородської районної ради на 2024-2025 роки»; Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова в освітньому процесі під час викладання навчальної дисципліни «Технології публічного управління та адміністрування» та «Державно-управлінські рішення». Автор виділяє низку пропозицій щодо вдосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, які також мають важливе прикладне значення.

Результати дослідження відображено в шести наукових статтях, опублікованих в наукових фахових виданнях зі спеціальності Публічне управління та адміністрування, а також у п'яти тезах доповідей, опублікованих на науково-практичних конференціях як проведених Хмельницьким університетом управління та права імені Леоніда Юзькова, так і на конференціях, проведених іншими закладами вищої освіти. Зміст даних наукових публікацій дозволяє сказати, що автором у повній мірі розкрито основний зміст дисертації.

Представлені до рецензування дисертація та анотація відповідають вимогам, визначеним постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40. Анотація дисертаційного дослідження викладена українською та англійською мовами, що відповідає вище зазначеній постанові Кабінету Міністрів України та представляє найвагоміші результати дослідження з означенням їхньої новизни та практичної цінності.

Висновки сформульовані дисертантом чітко і у повній мірі розкривають поставлені у роботі завдання дослідження.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про те, що дисертація Калюжного Володимира Валерійовича є самостійним і завершеним дисертаційним дослідженням, в якому піднята та описана проблематика механізмів державного регулювання у сфері інтегрованого управління кордонами в Україні. Положення та висновки дисертації є змістовними та обґрунтованими.

Ознайомившись з дисертацією Калюжного Володимира Валерійовича на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», зазначимо, що порушень академічної доброчесності у дисертації не виявлено. Всі запозичення у роботі оформлені відповідно до встановлених вимог з чітким посиланням на першоджерело.

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Калюжного Володимира Валерійовича на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», слід вказати на окремі дискусійні моменти, зокрема:

1. В роботі зазначено, що прикордонна безпека є складовою національної безпеки, спірний момент, оскільки прикордонна безпека є складовою державної, а державна є складовою національної безпеки. Тому варто розмежувати поняття різні за змістовим наповненням. Спірним є твердження, що прикордонна безпека є самостійною підсистемою національної безпеки, хоча в роботі зроблено акцент на міжвідомчій взаємодії і співпраці.

2. У роботі акцент зроблено на публічному адмініструванні, тому у третьому розділі пункт 3.2. варто скоригувати, оскільки увага до посилення партисипативного управління

характерна все таки більше для публічного управління. Зазначений аспект може бути представлений у п.3.3. як один із напрямів досліджуваної тематики.

3. З метою забезпечення відповідності тематиці дослідження варто скоригувати назву розділу та підпунктів 2 розділу.

4. У вступі роботи зазначено про комплексне дослідження теоретико-методологічних підходів до розуміння публічного адміністрування, проте з тексту роботи важко вирізнити саме методологічну складову. Також бажано розширити об'єкт дослідження та прибрати нечинні нормативно-правові акти, як от Закон України «Про основи національної безпеки».

5. У науковій новизні варто прибрати пункт із авторським визначенням і перенести у «дістали подальшого розвитку», тим паче що визначення містить дискусійні моменти щодо співставності використаних категорій.

6. Доцільно вичитати роботу на предмет технічних помилок (відсутність назв пунктів в тесті роботи, невідповідність назв таблиць зазначеному тексту) та застосування сталий для сфери національної безпеки понять та словосполучень, наприклад «сектор безпеки» замінити на «сектор безпеки і оборони» тощо.

7. Окрему увагу варто приділити співпраці українських органів влади та відомств з міжнародними організаціями. Міжнародні інституції мають ключове значення для захисту українських кордонів, забезпечуючи стратегічну підтримку, технічне переоснащення та експертну допомогу. Зокрема, FRONTEX (Європейська агенція прикордонної та берегової охорони) допомагає впроваджувати систему Інтегрованого управління кордонами (IBM). Надає технічну допомогу (обладнання, екіпірування), залучає ДПСУ до спільних операцій та інтегрує Україну до європейських аналітичних систем, зокрема платформи аналізу ризиків та виявлення підроблених документів FADO. EUAM Ukraine (Консультативна місія ЄС) надає стратегічні консультації та проводить тренінги для реформування цивільного сектору безпеки. Місія допомагає розробляти нормативно-правові акти, координує адаптацію українського законодавства до норм ЄС та навчає прикордонників сучасним методам боротьби з транскордонною злочинністю. EUBAM (Місія ЄС з надання допомоги в питаннях кордону в Україні та Молдові) сфокусована на українсько-молдовському кордоні, зокрема на Придністровському сегменті, забезпечує моніторинг, допомагає впроваджувати спільний прикордонний контроль та блокує канали контрабанди і нелегальної міграції. INTERPOL (Міжнародна організація кримінальної поліції) забезпечує миттєвий обмін даними про міжнародних злочинців, викрадені транспортні засоби та втрачені чи підроблені документи прямо у пунктах пропуску через державний кордон. ОБСЄ (Організація з безпеки і співробітництва в Європі) продовжує підтримувати проекти з гуманітарного розмінування прикордонних територій, протидії торгівлі людьми та навчання персоналу кібербезпеці.

Дисертаційне дослідження Володимира Валерійовича КАЛЮЖНОГО на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України», відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283, від 19 травня 2023 року № 502, від 3 травня 2024 року № 507), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій вирішено важливе завдання для науки публічного управління та адміністрування з удосконалення механізмів забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України, а його автор – Володимир Валерійович КАЛЮЖНИЙ заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Деканеса факультету управління та економіки, кандидатка економічних наук, доцентка ТЕРЕЩЕНКО Тетяна Василівна зазначила, що представлена робота є надзвичайно якісним, глибоко аналітичним дослідженням, у якому вдало поєднані теоретичні засади й прикладна практика. Вже за ілюстративними матеріалами видно: це не формальна дисертація, а результат серйозної наукової праці. Особливо варто відзначити глибоку систематизацію матеріалу, наявність статистичної бази та високий рівень аргументації. Складна проблема – адміністрування прикордонної безпеки в умовах гібридних загроз – опрацьована комплексно, з чіткою логікою та практичною спрямованістю. Важливо, що запропоновані механізми вже апробовані в практичній діяльності конкретних органів, що підтверджено відповідними довідками. Це свідчить про реальну прикладну цінність дослідження. Безумовно, робота заслуговує на позитивну оцінку та рекомендацію до захисту.

Докторка наук з державного управління, професорка МАТВЕЙЧУК Людмила Олександрівна відзначила, що дуже приємно бачити такий рівень наукової зрілості. Хочу зробити невелике зауваження, радше традиційне для таких семінарів: ми завжди звертаємо увагу на коректність формулювання елементів наукової новизни. У цій роботі до здобувача жодних зауважень не виникає – усе сформульовано чітко, логічно і відповідно до вимог наукового стандарту. Окремо хочу підкреслити, що автор продемонстрував глибоке розуміння методологічних інструментів – системного підходу, інституційного та ризикологічного методів, методу моделювання. Він не лише теоретично описав ці методи, а реально застосував їх при побудові шестирівневого комплексного механізму та гібридної адаптаційної моделі, що свідчить про справжню методологічну зрілість дослідника. Дуже важливо також, що в роботі є конкретні пропозиції законодавчого характеру – проект нового Закону «Про прикордонну безпеку України» і Кодексу прикордонного контролю. Це свідчить не лише про академічну глибину, а й про практичний внесок дослідження у розвиток правового регулювання прикордонної сфери. Щиро бажаю здобувачу подальших успіхів у науці. Робота, безперечно, може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка ТРЕБИК Людмила Петрівна зауважила, що дисертація підготовлена на високому фаховому рівні. Її структурна побудова є логічною та доцільною. Особливо варто підкреслити практичну спрямованість дослідження. Мені особливо імponує, що автор не обмежується теоретичними конструкціями – кожна запропонована модель, кожен механізм має чіткий алгоритм практичної реалізації. Візьмімо, наприклад, гібридну адаптаційну модель імплементації зарубіжного досвіду: вона не є механічним переліком іноземних практик, а представляє виважений синтез із чітким розумінням того, що саме і чому може бути адаптоване до українського контексту. Аналогічно – Національна програма «Безпечний кордон – спільна справа держави і громади»: це не декларація намірів, а конкретний інституційний інструмент з окресленими учасниками, форматами та механізмами фінансування. Хотіла б також відзначити, що робота є своєчасною. В умовах, коли Україна готується до євроінтеграції, питання відповідності системи прикордонного адміністрування стандартам ЄС набуває стратегічного значення, і дисертація дає чіткі науково обґрунтовані відповіді на ці виклики.

Професорка кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, докторка економічних наук, професорка ФЕДОРИШЕНА Лариса Миколаївна зазначила, що дослідження виконано на високому науковому рівні, а його завдання чітко корелюють із визначеними елементами наукової новизни. Автор використав широкий спектр теоретичних і методичних інструментів та зробив обґрунтовані висновки. З позицій економічного аналізу хочу звернути увагу на те, що в роботі коректно підходять

до обґрунтування ефективності запропонованих механізмів. Концепція «розумного кордону» розглядається не лише як технологічна новація, а як економічно обґрунтований інструмент: пришвидшення законного транскордонного переміщення прямо впливає на ділову активність, інвестиційний клімат і надходження до бюджету. Ризик-орієнтований підхід, запропонований у роботі, дає змогу оптимізувати використання ресурсів – що є надзвичайно актуальним в умовах обмежених бюджетних можливостей. Робота має не лише наукову, а й прикладну цінність і заслуговує на подальше впровадження. Бажаю здобувачу успішного захисту.

Головуючий на засіданні, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, д.держ.упр., професор **ЩЕПАНСЬКИЙ Едуард Валерійович** зауважив, що робота виконана на актуальну тему, що підтвердили виступи учасників міжкафедрального семінару в ході обговорення. У підсумку головуєчий констатував, що дисертація **КАЛЮЖНОГО В.В.** відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, у тому числі вимогам, передбаченим пунктами 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційного дослідження **КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича** на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України» присутні вирішили запропонувати таке рішення:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження на дисертацію **Калюжного Володимира Валерійовича** на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

Актуальність теми дослідження. Вирішення проблеми ефективного розвитку України як суб'єкту світової політики, суверенної держави певною мірою залежить від стану функціонування системи її національної безпеки. З урахуванням війни, зростаючих загроз і нестабільності в сучасному світі фіксуються нові виклики та загрози у сфері міжнародної безпеки у сировинній, фінансовій, енергетичній, інформаційній, екологічній, продовольчій та багатьох інших сферах. Загрози через поширення зброї масового ураження, зростання проявів міжнародного тероризму, транснаціональні організовані злочинні угруповання, піратство, нелегальна міграція, конфлікти різних ступенів та локалізації стають дещо інтенсивнішими, і виникають у геополітичних регіонах. Зважаючи на це, актуальними стають виклики та загрози національній безпеці України, зокрема її прикордонній безпеці. Насамперед це стосується не результативної системи публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки через недосконалість системи державного управління, внаслідок прорахунків в адміністративній, організаційній та економічній моделях і, як наслідок, зниження рівня життя населення, а також тотальної корупції, спотворення демократичних процедур, що гальмують процеси оновлення складових публічного адміністрування, призводять до прорахунків у реалізації охорони та захисту державного кордону, викликають зростаючу недовіру до державних інституцій з боку соціуму.

За такої ситуації проблема забезпечення прикордонної безпеки є надзвичайно актуальною та пріоритетною, що потребує відповідного суспільного і державного вирішення. Це, своєю чергою, зумовлює нагальну потребу напрацювання єдиної системи знань про прикордонну безпеку як складову національної безпеки на основі наукової методологічної бази, в тому числі визначення ефективних засобів державного управління сферою прикордонної безпеки України. Насамперед, це стосується визначення та практичної реалізації адміністративно-правових засад публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Слід наголосити на тому, що дослідження проблем публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України має не тільки теоретичне, а й безпосередньо практичне значення, оскільки спрямоване на вдосконалення законодавства про прикордонну безпеку України, розроблення основ для напрацювання керівних принципів і напрямів діяльності суб'єктів публічного адміністрування з метою своєчасного виявлення, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України.

Ступінь дослідження проблеми. Науковий доробок з питань публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки формується на перетині кількох галузей знань. Теоретичні засади публічного адміністрування та державного управління у сфері безпеки розроблені в працях В. Авер'янова, В. Бакуменка, Ю. Битяка, Н. Нижник, О. Оболенського та ін., які заклали концептуальний фундамент для аналізу управлінських механізмів у силовому секторі. Проблематика прикордонної безпеки та охорони державного кордону досліджувалась В. Кириленком, Я. Кондратьєвим, М. Литвином, В. Серватюком, А. Сіцінським, В. Торічним, Д. Шишоліним – переважно в контексті оперативно-службової діяльності ДПСУ та правового регулювання прикордонного режиму.

Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки розглядали О. Бодрук, О. Власюк, В. Ліпкан, І. Рижов, Т. Цимбалістий та ін. Їхні праці формують методологічну базу розуміння загроз, механізмів їх нейтралізації та системи безпеки держави.

Європейські стандарти інтегрованого управління кордонами та відповідне законодавство ЄС аналізували М. Бала, В. Біла, В. Мартинюк.

Міжнародно-правові аспекти прикордонного контролю та взаємодії з Frontex, EUBAM у наукових статтях висвітлювали М. Шевченко, Є. Красножон та ін.

Водночас комплексного дослідження, яке б на засадах публічного адміністрування аналізувало комплексний механізм прикордонної безпеки у єдності його нормативної, інституційної та інфраструктурної складових з урахуванням умов гібридної війни та євроінтеграційних процесів, у вітчизняній науці досі не проводилось. Це й зумовлює актуальність цього дисертаційного дослідження.

Ці та інші дослідження сприяли розробці відповідної нормативно-правової бази, яку склали такі документи: Закон України «Про державний кордон України»; Закон України «Про Державну прикордонну службу України»; – Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII; Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392.

Водночас, комплексного дослідження питань, у яких на засадах системного методологічного підходу проаналізовано державні управлінські механізми прикордонної безпеки України, практично відсутні, що обумовлює необхідність у проведенні подальших наукових досліджень за цією проблематикою.

Викладене вище свідчить про актуальність і необхідність узагальнення теоретичного й емпіричного матеріалу, оцінки механізмів забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України, обґрунтування на цій підставі способів вирішення визначених у дослідженні завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконано відповідно до наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова зокрема «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний № 0117U000103), «Шляхи удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в сфері національної безпеки в умовах євроінтеграції (державний реєстраційний № 0120U104417) та «Управлінсько-правові засади розбудови Української держави в умовах трансформації геополітичних векторів» (державний реєстраційний № 0123U105202).

Мета дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є обґрунтування науково-теоретичних засад, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення інструментів публічного управління у сфері прикордонної безпеки як складової національної безпеки України.

Завдання дисертаційного дослідження. Для досягнення мети дослідження поставлені наступні завдання:

1. Охарактеризувати сферу прикордонної безпеки України як об'єкт публічного адміністрування та виокремити її складові елементи.
2. Виокремити коло суб'єктів, форми і методи публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України та здійснити їх класифікацію.
3. Розкрити особливості адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері прикордонної безпеки України.
4. Визначити шляхи використання зарубіжного досвіду щодо публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки.
5. Визначити шляхи активізації участі громадянського суспільства в публічному адмініструванні у сфері прикордонної безпеки України.
6. Сформулювати конкретні пропозиції та рекомендації щодо удосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері прикордонної безпеки України, що виникають у процесі здійснення публічного адміністрування щодо охорони та захисту

державного кордону, забезпечення прикордонного режиму, протидії транскордонним загрозам, а також взаємодії уповноважених суб'єктів між собою та з інститутами громадянського суспільства.

Предмет дослідження – публічне адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Методи дослідження Для досягнення мети та виконання завдань дослідження застосовано сучасну наукову методологію, що ґрунтується на загальнонаукових прийомах досліджень і спеціальних методах та враховує сучасні наукові тенденції публічно-управлінської, правничої, безпекознавчої і споріднених з ними наук. Методологічною основою дослідження виступає системний підхід, специфіка якого полягає в орієнтації на виявлення цілісності досліджуваного об'єкта – системи публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, – визначення внутрішніх і зовнішніх механізмів, що забезпечують її функціонування та розвиток.

Системний підхід застосовано при побудові шестирівневого комплексного механізму публічного адміністрування та при розробленні гібридної адаптаційної моделі імплементації зарубіжного досвіду. Інституційний метод реалізовано при аналізі суб'єктів публічного адміністрування та їх функцій, а також при дослідженні організаційної структури ДПСУ. Порівняльний (компаративний) метод є основою для здійснення аналізу європейської, американської, канадської та скандинавської моделей прикордонного адміністрування. Ризикологічний підхід пронизує у частині прогнозування загроз та стратегій проактивного реагування. Прогностичний метод та метод моделювання застосовані при розробленні концепції «розумного кордону» та трансформаційних пропозицій щодо нормативно-інституційної бази.

Автором використано низку наукових методів, зокрема: метод контент-аналізу – для систематизації та узагальнення понятійно-категоріальних інтерпретацій розуміння категорій «публічне адміністрування», «прикордонна безпека», «адміністративно-правові засоби» у науковому дискурсі; розроблення та обґрунтування авторського визначення поняття «публічне адміністрування у сфері національної безпеки» як організаційно-правової діяльності суб'єктів публічної влади щодо практичної реалізації державної політики у безпековій сфері; порівняльний метод, що надав можливість аналізу та оцінки позитивних практик зарубіжних країн – членів Європейського Союзу, США, Канади, держав Скандинавії та Центрально-Східної Європи – щодо організації публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, виявлення кращих практик та обґрунтування доцільності їх адаптації до українського контексту; інституційний метод – для вивчення формальних і неформальних правил, організаційних структур та механізмів взаємодії між державними органами, що реалізують функції прикордонного контролю, аналізу системи суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки; структурно-функціональний метод – для виявлення функціональної архітектури публічного адміністрування прикордонної безпеки, що структурується навколо регулятивної, координаційної, контрольної, превентивної та сервісної функцій, і встановлення взаємозв'язків між структурними елементами відповідної системи; нормативно-правовий метод – для комплексного аналізу законодавчої бази у сфері прикордонної безпеки, виявлення колізій та прогалин правового регулювання, оцінки відповідності національного законодавства міжнародним стандартам та *acquis communautaire* Європейського Союзу; метод моделювання – для формування комплексного механізму публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України як шестирівневої системи взаємопов'язаних елементів, що охоплює нормативно-правову основу, суб'єктів адміністрування, адміністративно-правові засоби, інститут адміністративної відповідальності, об'єкти впливу та результати функціонування; ризикологічний підхід – для ідентифікації, оцінювання та управління безпековими ризиками, що виникають на державному кордоні, розроблення превентивних стратегій нейтралізації потенційних загроз та обґрунтування переходу від реактивного до проактивного управління прикордонною

безпекою; прогностичний метод – для визначення перспектив розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, обґрунтування стратегічних напрямів трансформації Державної прикордонної служби до сервісно-аналітичної моделі функціонування; метод синтезу – для розроблення та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення системи публічного адміністрування прикордонної безпеки, формування гібридної адаптаційної моделі використання зарубіжного досвіду та концепції «розумного кордону» для інфраструктурної модернізації пунктів пропуску.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження склали Конституція України, міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною, закони України, нормативні акти Президента України та Кабінету Міністрів України, акти центральних та місцевих органів виконавчої влади, що визначають засади, зміст та особливості публічного адміністрування у сфері національної безпеки України. Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності суб'єктів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України, а також політико-правові публіцистичні праці, довідкові видання та статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та розробленні теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України.

Основні результати дослідження, що мають наукову новизну, є особистим здобутком автора та полягають у такому:

вперше:

- розроблено комплексний механізм публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України як шестирівневу інтегровану систему, що поєднує нормативно-правову основу, суб'єктів публічного адміністрування, адміністративно-правові засоби, інститут адміністративної відповідальності, об'єкти адміністративно-правового впливу та результати функціонування;

удосконалено:

- класифікацію адміністративно-правових засобів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки шляхом їх систематизації за чотирма функціональними групами (регулятивні, захисно-охоронні, координаційні та контрольно-наглядові) з визначенням правової природи, сутнісних ознак (нормативно-обов'язковий характер, посадово-організаційна реалізація, обов'язковість виконання, юридична забезпеченість) та функціонального призначення кожної групи;

- інституційну архітектуру суб'єктів публічного адміністрування прикордонної безпеки шляхом виокремлення трьох функціональних блоків: центрального (Державна прикордонна служба України), взаємодіючих (органи сектору безпеки і оборони, митні та міграційні структури) та контролюючих (адміністративні суди, прокуратура, Уповноважений Верховної Ради з прав людини, громадські організації);

- систему форм і методів партисипативного управління у сфері прикордонної безпеки через обґрунтування багаторівневої моделі залучення громадянського суспільства, яка включає інституційні форми (громадські ради, експертні групи, партнерські мережі), процедурні механізми (публічні консультації, стратегічні сесії, соціальне партнерство) та цифрові інструменти (електронні петиції, онлайн-консультації, відкриті дані);

отримали подальший розвиток:

- поняттєво-категоріальний апарат публічного адміністрування у сфері безпеки, зокрема уточнено визначення «публічного адміністрування у сфері національної безпеки» як організаційно-правової діяльності суб'єктів публічної влади та інших уповноважених інституцій щодо практичної реалізації державної політики у безпековій сфері, що здійснюється на засадах верховенства права, демократичного цивільного контролю, міжвідомчої координації та громадської участі з метою захисту національних інтересів, конституційних прав і свобод людини від внутрішніх і зовнішніх загроз через застосування

адміністративних процедур, регламентів, стандартів і механізмів ресурсного забезпечення безпекової діяльності;

– змістовно-понятійна база науки «Публічне управління та адміністрування» шляхом уточнення сутності дефініцій «прикордонна безпека» як інтегрованої підсистеми національної безпеки держави, що перебуває у складній системі взаємозв'язків із військовою, політичною, інформаційною та економічною компонентами безпекового середовища і характеризується транзитивним характером, поєднуючи функції внутрішньої безпеки та зовнішньополітичних інтересів держави; «адміністративно-правові засоби публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки» як системи нормативно закріплених способів, прийомів та інструментів владно-організаційного впливу суб'єктів публічного адміністрування на суспільні відносини у прикордонній сфері, що реалізуються з метою захисту національних інтересів, здійснення ефективного прикордонного контролю та протидії прикордонним правопорушенням;

– концептуальні засади імплементації зарубіжного досвіду публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки шляхом обґрунтування гібридної адаптаційної моделі, що синтезує елементи європейської (наднаціональна координація через Frontex, інтегроване управління кордонами), американської (ризик-орієнтований підхід, цифровізація), канадської (баланс безпеки та прав людини) та скандинавської (прозорість, партнерство) моделей з урахуванням геополітичного становища України, специфіки гібридних загроз та євроінтеграційних зобов'язань держави;

– стратегічні напрями розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки, що включають: кодифікацію законодавства через розроблення нового Закону «Про прикордонну безпеку України»; трансформацію Державної прикордонної служби до сервісно-аналітичної моделі функціонування зі створенням центрів прогнозування загроз та міжвідомчих координаційних платформ; впровадження концепції «розумного кордону» на основі біометричних технологій, штучного інтелекту та єдиного інформаційного простору обміну даними між усіма суб'єктами прикордонного контролю.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність роботи полягає у використанні розроблених дисертантом у результаті дослідження пропозицій та висновків:

у законотворчій діяльності – як рекомендації щодо підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України;

у науковій роботі – як підґрунтя для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України, а також для підготовки відповідних наукових видань;

у навчально-методичній роботі – як матеріали для підготовки відповідних розділів навчальних видань і науково-методичних розробок з окремих навчальних дисциплін, а також для проведення різних форм навчальних занять.

Результати дослідження, висновки та рекомендації, що зазначені в дисертації, схвалені та застосовані у практичній діяльності, що підтверджено відповідними довідками про впровадження:

– 2 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно Антикорупційної програми у Державній прикордонній службі України на 2023-2025 роки;

– 79 прикордонного загону Державної прикордонної служби України згідно наказу Голови Адміністрації Державної прикордонної служби України від 31.01.2025 №36 «Про затвердження основних комунікаційних напрямів Державної прикордонної служби України на 2025-2027 роки» (довідка про впровадження від 15.11.2025 року №01/72738);

– Ужгородської районної ради Закарпатської області в «Програмі фінансової підтримки та ресурсного забезпечення діяльності Ужгородської районної ради на 2024-2025 роки» (довідка про впровадження від 20.11.2025 року №219/02-20);

– Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова в освітньому процесі під час викладання навчальної дисципліни «Технології публічного управління та адміністрування» (Тема 5. Інформаційно-аналітичні і комунікативні технології у публічному управлінні та адмініструванні) за програмою підготовки магістрів зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування; у процесі викладання навчальної дисципліни «Державно-управлінські рішення» (Тема 14. Визначення напрямів удосконалення державно-управлінських рішень) за програмою підготовки бакалаврів зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування у Хмельницькому університеті управління і права імені Леоніда Юзькова (акт про впровадження від 26.02.2026 № 0241/26).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, мету й завдання дослідження, методичні підходи до їх вирішення, теоретичну цінність роботи та практичне значення одержаних результатів, отримані здобувачем особисто в процесі дослідження.

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та результати презентованого дослідження доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – X Міжнародна наукова конференція «Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень» (м. Чернігів, Україна, 2025 р.), «Наука, освіта, інновації й суспільство: стратегічні пріоритети сталого розвитку» (м. Сіетл, США, 2025 р.), «Scientific method: reality and future trends of researching» (м. Монреаль, Канада, 2025 р.), «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації»; «Current Challenges in Scientific Research» (м. Вроцлав, Польща, 2025 р.), VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Пили Василя Івановича. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 2025). *всукраїнській* – «Інновації та безпека: науковий дискурс» (м. Хмельницький, 2024 р.).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дисертації опубліковано в 11 наукових працях, із них 6 наукових статей – у фахових виданнях України (категорія «Б») у галузі публічного управління та адміністрування, усі статті є одноосібними; 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 232 найменування, та 5 додатків на 8 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 245 сторінок. Обсяг основного тексту складає 202 сторінки і містить 3 рисунки на 3 сторінках та 9 таблиць на 7 сторінках.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Калюжний В. В. Адміністративна відповідальність як інструмент забезпечення прикордонної безпеки в системі державного управління України: проблемні аспекти та особливості. Суспільство та національні інтереси”: журнал. 2026. № 3(23) 2026. С. 1111-1119. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3\(23\)](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-3(23)).

2. Калюжний В. В. Особливості сучасної прикордонної безпеки: аналіз світового досвіду. «Національні інтереси України»: науково-практичний журнал. 2024. № 5(5) 2024. С. 498-505. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-5\(5\)](https://doi.org/10.52058/3041-1793-5(5)).

3. Калюжний В. В. Пропозиції та рекомендації щодо удосконалення нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України. *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони». Серія «Публічне управління та адміністрування».* Випуск 3, 2025. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2025/10.pdf.

4. Калюжний В. В. Механізм та суб'єкти публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України. «Суспільство та національні інтереси»: журнал. 2026. № 1(21) 2026. С. 602-610. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-1\(21\)](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2026-1(21)).

5. Калюжний В. В. Сучасні форми і методи публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України. «Успіхи і досягнення у науці» (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»): журнал. 2025. № 6(16) 2025. С. 388-397. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-6\(16\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-6(16))

6. Калюжний В. В. Шляхи активізації участі громадянського суспільства в публічному адмініструванні у сфері прикордонної безпеки України. Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування». Том 36 (75) № 4 2025. С. 97-101. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2025.4/17>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Калюжний В., Торічний О. Використання передового досвіду публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*: збірник наукових праць з матеріалами X Міжнародної наукової конференції, м. Чернігів, 5 грудня, 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. – Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2025. С. 95-95. DOI 10.62731/mcnd-05.12.2025.

8. Калюжний В. Зарубіжний досвід забезпечення прикордонної безпеки. Collection of Scientific Papers with the Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference «*Current Challenges in Scientific Research*» (December 1-3, 2025, Wroclaw, Poland). European Open Science Space, 2025. P. 258-259. <https://www.eoss-conf.com/arkhiv/current-challenges-in-scientific-research-01-12-25/>

9. Калюжний В. Перспективи розвитку нормативної, інституційної та інфраструктурної бази публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки. *International Scientific and Practical Conference "Science, Education, Innovations, and Society: Strategic Priorities for Sustainable Development"*: Conference Proceedings (Seattle, USA, November 29, 2025). Seattle, USA: Golden Quill Publishing, 2025. P. 82-85. <https://www.economics.in.ua/2025/11/29.html>.

10. Калюжний В. Проблеми прикордонної безпеки в сучасному науковому дискурсі. *Інновації та безпека: науковий дискурс*: тези Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених, м. Хмельницький (Хмельницький, 18 грудня 2024 року). Хмельницький : НАДПСУ, 2024. С. 70-72. <https://dspace.nadpsu.edu.ua/handle/123456789/4665>.

11. Калюжний В. Щодо проблеми розвитку механізмів державного управління прикордонною безпекою України. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації*, 16 січня 2025 р.: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України ПИЛИ Василя Івановича. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С. 95-96. <https://surl.li/imfjju>.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі. Текст є логічно структурованим, термінологія застосована коректно та послідовно, посилальний апарат оформлений відповідно до встановлених вимог.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Під час виконання дисертаційного дослідження здобувач дотримувався основних засад академічної доброчесності, які закріплено у Кодексі академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, а саме: самостійне виконання

навчальних завдань, завдань поточного й підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертація КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України» відповідає галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича є комплексним науковим дослідженням щодо механізмів забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України. Робота містить елементи наукової новизни, практично орієнтована та відповідає сучасним вимогам до дисертаційних досліджень. Водночас дисертації притаманні окремі дискусійні положення. Щодо неї можуть бути висловлені окремі зауваження, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дисертаційне дослідження КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми забезпечення прикордонної безпеки у системі національної безпеки України» відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України» відповідає спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування та відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію КАЛЮЖНОГО Володимира Валерійовича на тему «Механізми публічного адміністрування у сфері прикордонної безпеки України» до захисту

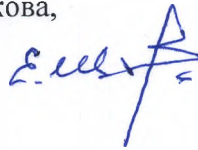
на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування.

Професорсько-викладацький склад кафедри публічного управління та адміністрування, кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій і кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права проголосував одноголосно:

«за» – 21; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуючий на засіданні:

завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
доктор наук з державного управління,
професор

Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ